

sonalități dintre cele mai de seamă ale mișcării teatrale internaționale. În acest scop a fost aleasă și a fost pusă în scenă lucrarea clasicului spaniol José Zorrilla, *Don Juan Tenorio*, singura piesă cu o mare tradiție teatrală în Cuba, dar a cărei prezentare se afla în afara oricărei intenții competitive. La sfârșitul reprezentației, entuziasmul publicului a fost atât de mare încât s-a solicitat organizatorilor festivalului, printr-o petiție, includerea acestui spectacol printre cele ce intrau în concurs pentru premiu. Delegația mexicană s-a arătat atât de interesată încât căuta argumente pentru a dovedi că adevăratul loc de naștere a spaniolului Zorrilla a fost în Mexic; aceasta pentru a evita eliminarea din concurs a unei piese care, nefiind scrisă de un scriitor din America latină, nu putea să aspire la vreun premiu.

Aceste argumente, ca și un altul mai vechi (cel referitor la mijloacele tehnice

întrebuțate: păpușile), au făcut din Teatrul național de păpuși din Cuba unul dintre punctele centrale în dezbaterile desfășurate la festival. În cele din urmă teatrul nostru a primit un premiu special, în afara concursului, fapt pentru care ne mândrim pe bună dreptate, deoarece el a însemnat recunoașterea deplină a unei expresii artistice proprii, de bogate resurse teatrale. Să mai adăugăm la aceasta și numeroasele împrejurări când actori din diverse alte grupări dramatice se apropie de noi, solicitând transferul sau colaborarea în teatrul nostru. De aici se poate trage o concluzie: nu tehnica pe care artistul și-o alege pentru a se exprima este cea care determină valoarea operei sale, ci artistul însuși. Teatrul are în păpuși un instrument cu nelimitate posibilități expresive, chemate să îmbogățească totalitatea mijloacelor ce definesc într-un singur cuvânt teatrul.

Caruța Camejo

SUCCESE ROMÂNEȘTI PESTE HOTARE

Leșirile creatorilor noștri de spectacol în arena mondială constituie din ce în ce mai des importante victorii. Reproducem câteva fragmente din cronicile apărute în ultimele luni în presa străină, ca documente ale recunoașterii valorilor noastre la nivelul celui mai înalt prestigiu universal. Este vorba despre turneele Teatrului de Comedie la Veneția și despre montarea piesei Moartea lui Danton regizată de Liviu Ciulei la „Schiller Theater“, în Berlinul occidental.

TEATRUL DE COMEDIE

LA AL 26-LEA FESTIVAL

INTERNĂȚIONAL DE TEATRU

DE LA VENETIA

„Scurta mea ședere la Veneția nu mi-a îngăduit să urmăresc toate spectacolele festivalului. Am reținut mai cu seamă extraordinara reprezentație a Teatrului de Comedie din București după o piesă de Gheorghe Ciprian — *Capul de rățoi* — pentru care tânărul regizor român David Esrig a reinventat, cu o uluitoare exactitudine, cel mai pur stil expresionist... Ar fi interesant de văzut ecoul pe care l-ar avea spectacolele cu *Capul de rățoi*, în regia lui David Esrig, acum la Paris.

Capul de rățoi se situează într-unul din momentele privilegiate a ceea ce numim cu o constanță înduioșătoare, avangardă. Are un farmec primitiv împins pînă la candoare.

Văzîndu-i trăind, ascultîndu-i vorbind pe cei patru tovarăși de libertate, mi-am amintit cînd de Jarry romancier, cînd de Jules Romains, autorul *Camarazilor*. Căci în opera lui Gheorghe Ciprian nu exista încă, ca în *Ubu*, „un sistem“ care să semene cu reparația logicii. Exprimă pur și simplu voința de a trăi după bunul tău plac, fără a te atinge vreodată de libertatea altuia, cu tot atîta claritate aproape ca în Declarația drepturilor omului.

Mi s-a spus că piesa *Capul de rățoi* a fost scrisă de Ciprian sub influența unui scriitor ciudat, pe nume Urmuz, a cărui operă nu numără decît vreo treizeci de pagini și care n-a avut succes în Franța pînă de curînd cînd a pătruns prin inter-

mediului lui Eugen Ionescu... Aspectul istoric al piesei mi se pare deosebit de interesant, iar mizanscena lui David Esrig recompune perfect acea atmosferă de precizie și de straniu care nu ne era cunoscută decît din filmele mute din epoca de glorie a cinematografului. Complotul sub cerul senin al celor patru tovarăși este condus în chip remarcabil de Radu Beligan, directorul Teatrului de Comedie din București. Rolurile celorlalți trei prieteni ai săi, Macferlan, Bălălău și Pentagon sînt interpretați de actori care joacă cu aceeași eleganță. Acțiunea e acompaniată de o muzică de epocă, foarte amuzantă, executată la piano forte. În sfîrșit, decorul — care constă mai cu seamă dintr-un copac stilizat, redă îndrăznelile unei epoci pe care n-am depășit-o."

JACQUES LEMARCHAND

(„Figaro littéraire" — 22 oct. 1967)

LIVIU CIULEI

REGIZÎND LA BERLIN

„Montarea lui (a lui Liviu Ciulei — n.n.) la Schiller-Theater, cu *Moartea lui Danton*, pe drept ovaționată furtunos, îl demonstrează ca un regizor dramaturgic, coregrafic, muzical și poetic, care stăpînește suveran scena, conduce individul și masele în chip admirabil, dă cuvîntului proeminență, lasă muzica vorbirii să se reverse, împinge scenele spre culminație și le îngăduie să se desfacă larg după aceea. Din toate montările postbelice berlineze cu *Danton* — inclusiv cele ale lui von Stroux și Piscator —, montarea lui Ciulei este prin excelență genială. Nu ne sfiim să folosim acest cuvînt de mare răspundere. Ciulei are o sensibilitate atît de fină încît nici cea mai mărunțică mișcare a cuvîntului lui Büchner nu-i rămîne închisă; el are un asemenea simț pentru spațiu (decorul lui o dovedește) și pentru culoare (costumele Ioanei Gărdescu o demonstrează), încît fiecare colț al acestei scene uriașe este plin și viu, niciăieri nu rămîne nici o pată neutră. Capacitatea lui de a conduce personajele, de a le contopi cu Büchner și de a-l topi pe Büchner în ele, mergînd spre o unitate rareori întîlnită, constituie un caz fericit. Simțul său muzical îl apără de orice disonanță, indiferent de posibilitățile mari de apariție a disonanței în scenele de masă atît de puternice și tumultuoase..."

(„Tagesspiegel", 13 octombrie 1967.)

Teatrul regizoral — putem păstra această denumire și după ultimele premiere ale Săptămînilor festive vest-berlineze? Dacă nu privim în mod pedant noțiunea — atunci da! Căci, neîndoielnic, astăzi genul dramatic este mai influențat de teatru decît teatrul de dramaturgie.

Ultima dată am văzut *Moartea lui Danton* de Georg Büchner — această capodoperă a unui tînăr poet clasic-romantic — în montarea lui Piscator și Stroux. Acum, regizor a fost românul Liviu Ciulei, care conduce un teatru la București, fiind arhitect, regizor și actor. Talentului său i-a reușit să lase liberă geniala interpretare dată de poetul german Revoluției franceze și totuși să o accentueze mimic.

Ciulei unește cunoașterea poetică cu precizia artistică, accentuarea vorbirii cu exactitatea mimică. Cred că am dreptate dacă susțin: aici se dezvoltă un regizor ce descoperă pentru teatrul mondial modalități de expresie care servesc realității acțiunii, caracterului personajelor, vorbirii și intonației lor și care le traduce concomitent în accentele emoționale pe care teatrul de artă le folosește adesea numai în joacă. Aici ele capătă un fundament real, fără să piardă, nici măcar o clipă, vioiciunea jocului.

Regret de fiecare dată că iureșul de premiere din Săptămînilor festive face imposibilă în condițiile acestei concentrări o critică amănunțită. În schimb, el invită la ceva mai important: a descoperi iar și iar conexiunile și contradicțiile în drumurile de viitor și a nu uita niciodată un regizor ca Ciulei cînd e vorba de dezvoltarea teatrului. Căci regia lui se află, aproape mai limpede decît cea a lui Giorgio Strehler, la un punct de răscruce al teatrului, unde atît absurdul cît și naturalismul sînt aruncate în planul doi; unde interpretarea nu distruge realitatea ci o reprezintă, iar sensurile și forma de expresie concordă. Căci și scenografia lui Liviu Ciulei are însemnătate dramatică. Cu simpli pereți oblici, din metal, ea înlesnește schimbările de scene, trecerile, și creează o realitate, cu toate că realitatea locului de joc este arătată.

Pentru azi atît: zilele festive berlineze au oferit un tur de orizont asupra posibilităților și eroilor teatrului. Ele au fost productive prin multilateralitatea lor și au provocat recunoașteri critice care trebuie să rămîină în circulație: de la Hochhuth la Peter Weiss, de la Strehler și Ingmar Bergman la Liviu Ciulei.

HERBERT IHERING

(„Die Andere Zeitung" — Hamburg, 19 octombrie 1967)